

İMPARATORLUK VÂRİSİ MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK: HEIR TO THE EMPIRE

Ryan Gingeras, İmparatorluk Vârisi Mustafa Kemal Atatürk, Çev. Dâra Elhüseyni, Fol Yayınları, Ankara Ekim 2023. ISBN: 978-625-6584-07-5

Fatma TOMBAK*

Yazar Hakkında

Bu çalışmada kritiği yapılan eserin yazarı Ryan Scott Gingeras, Osmanlı Dönemi ve sonrası ile Orta Doğu/Türkiye üzerine çalışmaları olan bir araştırmacıdır. Yazar, Türkiye'nin Marmara bölgesindeki kimlik ve kültür değişimini ele alan "Imperial Killing Fields: Revolution, Ethnicity and Islam in Western Anatolia, 1913-1938" adlı doktora teziyle dikkat çekmektedir (Gingeras, 2006). Yazarın son olarak 2024 yılında başka bir eseri daha Türkçeye çevrilmiştir. "Eternal Dawn" adlı eseri, Ebedi Şafak adıyla Mitra Yayınları tarafından basılmıştır (Gingeras, 2024).

Araştırmalarına Naval Postgraduate School'da devam eden Ryan Scott Gingeras, Modern Doğu Avrupa ve Orta Doğu üzerine çalışmaları ile bilinen bir akademisyen olmasının yanı sıra New York Times, Washington Post, Foreign Affairs, International Journal of Middle East Journal gibi dergilerde de yazıları bulunmaktadır. Ancak Ryan Gingeras, özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemi ve Atatürk ile ilgili yazdığı eserleri ile bilinmektedir. Bu eserler arasında Sorrowful Shores: Violence, Ethnicity and the End of the Ottoman Empire, 1912-1923 (2009) Heroin, Organized Crime and the Making of Modern Turkey (2014), Fall of the Sultanate: The Great War and the End of the Ottoman Empire (2016), Eternal Dawn: Turkey in the Age of Atatürk (2019), The Last Days of the Empire (2022) bulunmaktadır.

Eserin Genel Özellikleri

Kitap 232 sayfadan oluşmaktadır. Kitabın içeriği: Görsel Listesi, Harita Listesi, Teşekkürler, Giriş, I. Bölüm Bir Genç Olarak Atatürk, 1880-1912, II. Bölüm Bir Asker Olarak Atatürk, 1912-1918, III. Bölüm Bir Devrimci Olarak Atatürk, IV. Bölüm Bir Devlet Adamı Olarak Atatürk, V. Bölüm Bir İkon Olarak Atatürk, VI. Bölüm Tarihsel Bir Figür Olarak Atatürk, birincil alıntı kaynakları,

Article Info

Kitap Tanıtımı/ Book Reviews

Geliş Tarihi: 15/06/2024

Kabul Tarihi: 19/08/2024

Atf

Tombak, F. (2024). İmparatorluk Vârisi Mustafa Kemal Atatürk (Kitap İnceleme). *Anasay*, 29, 174-179..

Research Article

Received: 15/06/2024

Accepted: 19/08/2024

Cite this article as:

Tombak, F. (2024). Mustafa Kemal Atatürk: Heir to the Empire (Book Reviews). *Anasay*, 29, 174-179.

* Dr. Öğr. Gör., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, AİİT Bölümü Öğretim Görevlisi, fatma.tombak@adu.edu.tr , ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-2439-0173>

ikincil kaynaklar, dizin kısımlarından oluşmaktadır. Çalışmada 17 fotoğraf, 3 harita kullanılırken ek bölümde eser birincil kaynaklardan alıntılarla zenginleştirilmiştir.

Giriş ve teşekkür bölümleri dışında toplam altı bölümden oluşan kitap, Romanov, Habsburg, Hohenzollern ve Çin Hanedanlığı'nın çöküşünde olduğu gibi Osmanlı Hanedanlığı'nın da çöküşünü daha çok siyasal dinamikler ile açıklamaktadır. Öyle ki Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünü hazırlayan siyasal dinamiklerin Türk ulusal kimliği ve Kemalizm'in ideolojik altyapısının inşa sürecindeki katkısı yazar tarafından fazlası ile içselleştirilmiştir. Yazar, çalışmasına Mustafa Kemal'in çocukluk ve gençlik dönemlerinin iyi tahlil edilmeden Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş sürecinin anlaşılmasının mümkün olmadığını ifade eden ön sözü ile başlamıştır. Bu anlatısında yazar, Mustafa Kemal Paşa'nın cumhuriyetin ilanı ve sonrasında edindiği "reformist" ve "pozitivist" tutumun Türk ulusal kimliğinin inşâ sürecinde izlediği yolu birtakım antidemokratik metotlar ile ilişkilendirerek anlatmaktadır. Bu bakış açısını yansıtırken yazar, Mustafa Kemal Paşa'nın Millî Mücadele sırasında komutan olarak ünlenmesinin "ikonoklast" bir figüre dönüşmesine katkı sağladığına vurgu yapmıştır. Kuruluş yıllarında cumhuriyetin muhaliflerinin tasfiyesini antidemokratik bir tutum içinde, bilateral (iki taraflı) bir anlatı ile gerçekleştirmiştir. Diğer bir ifadeyle yazar, Mustafa Kemal'in entelektüel vesayeti ve sorgulanmayan siyasî otoritesinin himayesi altında kültür devriminin gerçekleştiğini belirterek, Atatürk'e karşı ortaya çıkan muhaliflerin de bu metoda itiraz ettiğini vurgulamıştır (Gingeras, 2023, s. 17). Yazar, muhalefetin ilgasını "tahammülsüz" ve "antidemokratik" bir uygulama olarak değerlendirmiş ve Mustafa Kemal'in kişisel hırslarından ziyade dönemin konjonktürü içerisinde ele alınması gerektiğini ifade etmiştir. O yüzden bu süreç, mutlak gücün araçsal kullanımı olarak değerlendirilmelidir. Ancak Mustafa Kemal'in rejimin inşa sürecindeki antidemokratik tutumu, amaçsal eylemden ziyade araçsal eylem olarak karşımıza çıkmaktadır. Yazarın bu durum ile ilgili yorum yapmaması göze çarpan önemli hususlardandır. Çünkü yazarın da belirttiği gibi Mustafa Kemal'in "*gelecek nesillere boyun eğmeyecek bir ülke bırakmayı*" (Gingeras, 2023, s. 18) hedeflemesi, böyle bir yaklaşımı gerekli kılıyordu.

Gingeras; genç, asker, devrimci, devlet adamı kimliği ile ikonlaşan ve tarihi bir figür olarak ortaya çıkan Atatürk'ün hayatını altı bölümde ele alıp incelemiştir. Eserin "Bir Genç Olarak Atatürk 1880-1912" başlıklı Birinci bölümünde, Mustafa Kemal'in doğumu ve sonrasın değişen dünya dinamiklerine değinilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılma dönemi ile Mustafa Kemal'in ideolojisi ve tüm yaşam algısını şekillendiren süreci irdelenmiştir. Kuşkusuz bu süreçte Mustafa Kemal'in Batı etkisindeki Selanik'te doğması ve İstanbul'da geçen ilk gençlik yılları Mustafa Kemal için çok önemliydi. Mustafa Kemal'in Batı'dan izler taşıyan burjuva yaşam biçimi Mustafa Kemal'in zihnindeki ulus-devlet modelinin oluşmasına katkı sağlamıştı.

Yazar; Makedonya, Suriye ve Libya'da görev yapan Mustafa Kemal'in Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşüne tanıklık etmesini de Onun zihin dünyasını etkileyen olaylar olarak nitelendirmiştir. Yazara göre, İslami çerçevede dinî özellikleri fazlası ile bünyesinde barındıran imparatorluğun, Mustafa Kemal'in seküler bakış açısının önünde engel teşkil etmediği gibi demokratik bir rejime geçme noktasında Onun kararlı bir tutum sergilemesini de engellememiştir.

Yazar, İttihat Terakki Cemiyeti (İTC) üyeliği sürecinde cemiyetin muhalif yapısının Mustafa Kemal için iyi bir rol model olduğunu ancak iyi bir refakatçi olmadığını da dile getirir (Gingeras, 2023, s. 53). İlk bölümde yazar, Mustafa Kemal'in hayat algısının şekillenmesine katkı sağlayan durumlar üzerinden analizler yapmıştır. İkinci Bölümde ise parçalanmanın eşliğindeki imparatorluğun geldiği süreçteki Trablusgarp, Balkan ve I. Dünya Savaşlarındaki Mustafa Kemal'in askerî yönünü oldukça etkin bir üslup ile dile getirmiştir.

30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros Mütarekesi'nin ardından Anadolu'da işgal süreci ortaya çıkmıştı. Mustafa Kemal Paşa'nın 19 Mayıs 1919'da Samsun'a ulaşmasının ardından Erzurum ve Sivas'taki kongrelere katılması yeni bir süreci doğurmuştu. Fakat 16 Mart 1920'de Meclis-i Mebusan'ın işgali ve ardından kapatılması İstanbul'da yapılacak siyasî faaliyetleri engellemiştir (Gingeras, 2023, s. 88). Çünkü esaretin yaşandığı İstanbul'da siyasî

faaliyetlerin yürütülmesi mümkün değildi. Bu çerçevede yazar, özellikle işgal döneminde Mustafa Kemal Paşa'nın gösterdiği tavır ve davranışın onun lider ruhlu olduğuna dair büyük bir işaretler barındırdığının altını çizmektedir. Mustafa Kemal Paşa'nın tavır ve davranışlarındaki lider kişiliğin bilhassa I. Dünya Savaşı sürecinde İttihatçı idareye karşı gösterdiği tutumunun bir yansıması olarak tezahür ettiğini belirtmiştir.

Bir Devrimci Olarak Atatürk kısmının yer aldığı Üçüncü bölümde, Mustafa Kemal'in 1922 yılında biten İstiklal Harbi için "*Türk ordusunun Türk zabitan ve kumanda heyetinin, yüksek kudret ve kahramanlığını tarihte bir daha tespit eden muazzam bir eserdir.*" (Gingeras, 2023, s. 91) tanımlamasına yer veren yazar, düzenli ordunun kurulmasıyla milis grupların ortadan kaldırılması sürecinde de Onun bir tekel oluşturduğu şeklinde belirtir.

Mustafa Kemal Paşa'nın askerî ve siyasi bir lider olarak gösterdiği dirayet ve Anadolu'yu emperyalist güçlerin işgalinden kurtarması, Mustafa Kemal Paşa'ya bir komutan olarak itibar kazandırmıştır. Yazar, I. Dünya Savaşı ve sonrasındaki dönemde de Mustafa Kemal Paşa'nın başarılarına rakip olabilecek kimsenin bulunmadığını vurgusunu yapmıştır (Gingeras, 2023, s. 92). Yazarın bu tespiti, Türkiye dışında Mustafa Kemal Paşa'nın nasıl algılandığına dair iyi bir emsal oluşturmaktadır.

Bir Devlet Adamı Olarak Atatürk 1923-1927 başlığı taşıyan Dördüncü bölümde yazar, "*İzmir'in ele geçirilmesini takip eden iki yıl boyunca Mustafa Kemal, Osmanlı Devleti'nin kalıntılarını tamamen ortadan kaldırdı.*" (Gingeras, 2023, s. 142) ifadesiyle yeni kurulan Türk Devleti'nin temellerini sağlamlaştırmada ve Cumhuriyet'i kurmada Mustafa Kemal'in Kurtuluş Savaşı'nda meydana gelen iç çatışmadan çok daha fazlasını gerçekleştirdiğini belirtmiştir ki Kurtuluş Savaşı, bir iç çatışma (Gingeras, 2023, s. 142) değil; Millî Mücadele'nin bir vücut bulma şekli olarak değerlendirilmelidir. Zira bütün rejim değişiklikleri, ilk yıllarında doğası gereği sancılı ve ağırlıdır.

Yazar, İsviçre'nin Lozan kentine gidecek heyetin başkanı olarak İsmet Paşa'nın görevlendirilmesini Mustafa Kemal Paşa'nın İnönü Savaşlarının kahramanına güvenmesi şeklinde yorumlar. Bu süreçte Millî Mücadele'nin önde gelen isimleri arasındaki uçurumun daha da derinleştiğini, Padişahlık makamı ile Anadolu arasındaki ötekileştirme sürecinin de başladığını belirtmiştir (Gingeras, 2023, s. 143). Paşaların kavgasına da değinen yazar bilhassa Rauf ve Refet Paşaların duygusal olarak saltanata bağlı olmalarına rağmen Mustafa Kemal Paşa'nın "vizyoner" bir yapıya sahip olduğunu vurgulamıştır.

Yazar; 1923 ve 1924 yılları arasında yaklaşık 500.000 Müslüman'ın Yunanistan'dan çıkarılarak Anadolu'ya yerleştirilmesi ve Anadolu'dan bir milyondan fazla Ortodoks Hristiyan'ın sürgün edilmesini de değerlendirir (Gingeras, 2023, s. 150). Gayrimüslimlerin ötekileştirildiğini ve demografik, ekonomik ve siyasi bir güç olmasının önüne geçilmek istendiğini belirtmiştir. (Gingeras, 2023, s. 151). Bu süreç, yazarın da belirttiği gibi Anadolu'nun imparatorluk geçmişi yok edilme çabası ile açıklanabileceğine vurgu yapmıştır (Gingeras, 2023, s. 152).

"*Katı seküler politikaları yürürlüğe koymak, ilerlemenin basitçe sağlanması için toplumdaki bireylerin zevklerini ve değerlerini değiştirmesi meselesi değildi. Mustafa Kemal'e göre İslam, devletin rasyonel ve etkili biçimde hareket etme kabiliyetini aşındıran ya da sınırlayan imparatorluk kültürünün ayrılmaz bir parçası olduğu için kamusal ifade ve temsil biçimlerinden tasfiye edilmeliydi.*" (Gingeras, 2023, s. 175). Bu hususu da Mustafa Kemal'in modern bir devlet yaratmasında önemli bir adım olarak görmek gerektiği kanısındayız.

"Bir İkon Olarak Atatürk 1927- 1928" başlığını içeren Beşinci bölümde, Mustafa Kemal'in, Osmanlı geçmişini silmek için "ulusal ethos" oluşturması üzerinde durmuştur (Gingeras, 2023, s. 182-183). "*Kurtuluş Savaşı'nın yanı sıra ülkenin Hristiyan azınlıklarına yönelik savaş zamanı ve savaş sonrası giriştiği etnik temizlik, 1923'ten sonra Cumhuriyet'te milliyeti ve etnisiteyi nasıl tanımladığını büyük ölçüde şartlandırmış gibi görünmektedir.*"

ifadesini kullanmıştır (Gingeras, 2023, s. 183). Her iki cümleyi analiz ettiğimizde dünyanın o günkü düzen ve şartları içinde bir bakış açısı geliştirerek süreci değerlendirmek gerekmektedir.

Mustafa Kemal'in dil reformunun amaçları arasında Türk ulusunu, Osmanlı düzenine karşı yabancılaştırmak ve reformist iklimin maya tutmasını sağlamak da yer almaktaydı. Yazara göre reiscumhurun yeni bir dilin yaygınlaştırılmasını sağlamak istemesi, Türk halkı için yeni bir tarihin yazılması ile yakından ilişkiliydi (Gingeras, 2023, s. 187). Onun bu hedefi, yeni bir tarih yazmak kadar aynı zamanda halkın kültürlenmesi ile de yakından alakalıydı.

“Eski bir Türk toprağı olduğu şüpheli olan bu bölgenin Türkiye’ye dâhil edilmesini destekleyen Mustafa Kemal, Hatay’ın 1939’da Türkiye ile birleştiğini görece kadar uzun yaşayamadı.” (Gingeras, 2023, s. 200) cümlesi de aslında 15 Mart 1923 tarihinde Adana’ya gelen Mustafa Kemal’in Hatay ile ilgili “*kırk asırlık Türk yurdu düşman elinde esir kalmaz.*” (Dayı, 2002, s. 333) cümlesi ile taban tabana zıt bir durumu ortaya çıkarmaktadır. Yine Nazi Almanyası’nın Mart 1938’de Avusturya’yı ele geçirmesine atıfta bulunarak “*Hitler kesinlikle haklı; Almanya, Almanlara aittir.*” (Gingeras, 2023, s. 200) sözü de yine “ulusal ethos” çerçevesinde değerlendirilmez. Yazarın bu iki ifadesi “ön yargı” yahut tarihi verilerin yeterli derecede iyi değerlendirmediğini göstermektedir.

“Tarihsel Bir Figür Olarak Atatürk” başlığını taşıyan sonuncu bölümde Atatürk, bir diktatör mü? yoksa bir vizyoner mi? sorularını tartışmaktadır. Yazarın, iki dünya savaşı arasındaki Mustafa Kemal’in söylem ve eylemlerini, Mussolini, Stalin, Pilsudski, Cardenas ve Hitler gibi mutlak otoriteyi benimsemiş liderler ile karşılaştırdığı görülmektedir. Ancak Mustafa Kemal’in otoriter yapısı ve dönemin politik zemini buna uygun bir alan yaratsa da “mutlak bir dikta rejim benzetmesi” kanımızca mümkün değildir. Eğer böyle bir amaca tâbi olunsaydı “*Egemenlik, kayıtsız şartsız milletindir.*” cümlesine oldukça fazla anlam yüklemeydi. Yazar, eser boyunca oldukça objektif bir tutum sergilemeye çalıştığı “izlenimini” vermektedir ve hatta bunun için kendini oldukça zorladığı da eserin bütününde hissedilen bir durumdur.

Sonuç ve Değerlendirme

Eseri içerik olarak değerlendirdiğimizde daha önce de belirttiğimiz gibi yazar, daha çok bilateral bir anlatım biçimi benimsemiştir. Ancak en dikkat çekici hususların başında Onun Cumhuriyet’in erken dönemlerinden başlamak üzere antidemokratik bir tutum içinde olduğunu belirterek dönemin diğer liderleri ile bir karşılaştırma yapması gelmektedir. Mustafa Kemal’in otokrat, dominant bir lider ve despot olarak tanımlanabilmesi mümkün olurken antidemokratik, “Cumhuriyet rejiminin” ruhuna aykırı bir tavır sergilediği şeklinde de yorumlamak mümkündür.

Eserin bütününe genel olarak baktığımızda Osmanlı İmparatorluğu’nun çöküşünden Mustafa Kemal Paşa’nın Cumhuriyet’i kurana kadarki süreci fikri, siyasî ve sosyolojik tutumunun olgunlaşması ve Cumhuriyet kurulduktan sonraki oluşturulmaya çalışılan kültürel altyapıyı Türkçülük temelli bir ulusal devlete dönüştürme ideali kronolojik bir örgü ile oldukça akıcı bir şekilde anlatılmıştır. Ancak eserin içerik analizinde de değindiğimiz gibi bazı noktaların özellikle altı çizilmeye de çalışılmıştır.

Eseri biçimsel olarak değerlendirdiğimizde dönemselsel olarak Mustafa Kemal analizi, çocukluğundan başlanarak ölümünden sonraki süreç de dahil olmak üzere son derece akıcı ve sade bir dil kullanılarak yapılmıştır. Eserin akıcı olmasına rağmen her bilginin altına dipnot verilmemesi, eserin en önemli handikapları arasında yer almaktadır. Eser bir dizin bölümüne sahip olurken kaynakçanın da birincil ve ikincil kaynaklar olarak verilmesi, eserde biçimsel olarak göze çarpan bir diğer husustur. Daha çok araştırma eserlerinden ve gazetelerden faydalanan yazarın bu çalışmasında özellikle Andrew Mango’nun eserinin etkisinde kaldığı görülmektedir (Mango, 2023). Nitekim eser incelendiğinde az atıf yapılmakta ancak atıflar arasında en çok atfın Mango’ya yapıldığı dikkat çekmektedir.

Dışarıdan, tarafsız bir gözle Atatürk’ün biyografisini ele almaya çalışan yazar; Onun düşüncelerini, yaptıklarını ve dönemindeki gelişmeleri analizler yaparak yorumlamıştır. Bu

analizleri ile okuyucunun dikkatini çeken yazar, bazen öven bazen eleştiren yorumları ile bir insan olarak onun kişiliğini ve hayatını kritik etmiştir. Bir akademisyen yazar tarafından kaleme alınan çalışma, genel okuyucu kitlesine ve konu ile ilgilenen tarihçilere hitap etmektedir.

Yazarın kitapta yer verdiği fotoğraflara isim vermesi de dikkat çeken bir diğer husustur. Görseller için çarpıcı isimlendirmeler yapan Gingeras, “Ermeni Tehciri” ile göç eden Ermenilerden bir grubun yer aldığı bir fotoğrafa “Savaşın Masum Kurbanları” ismini verirken (Gingeras, 2023, s. 74); İzmir’in Yunan işgalinden kurtuluşu sırasında bazı mahallelerin yanmasına dair Mustafa Kemal Paşa’nın ifade ettiği iddia edilen “Bırak yansın, yıkılsın.” sözü 10. görselin ismi olarak konulmuş ve okuyucuya üstü kapalı bir mesaj verilmek istenmiştir (Gingeras, 2023, s. 135).

Yazar 10. görselde Mustafa Kemal Paşa’ya ait olduğunu ifade ettiği sözü, Andrew Mango’nun “Atatürk” adlı eserinden almıştır (Gingeras, 2023, s. 133). Bir akademisyen araştırmacı olarak eserine böyle iddialı bir sözü koyarken kaynak incelemesi yapmadan, kaynağı doğrulamadan yazarın eserinde yer vermesi önemli bir metodolojik eksiklik/hatadır. Aynı zamanda bilimsel etiğe aykırı bir tutumdur. Bu tutum, yazarın ya bilinçli ya da bilinçsizce taraf tuttuğuna işaret etmektedir. Bu söz, Mustafa Kemal’e ait değildir. Bu söz, Latife Hanım’a aittir. Latife Hanım tarafından Mustafa Kemal’e verilmek üzere Salih Bozok’a yazılan mektupta geçen ifadenin aslı şu şekildedir: “Eğer okumaya vakitleri müsait olduğunu görürseniz ... Yoksa yakınız!.. Evet, yansın ve yıkılsın ...” (Bozok, 2001, s. 105-106). Bu cümlede de görüldüğü gibi bu sözler Latife Hanım’a aittir ve Mustafa Kemal’e mektubu ulaşmazsa yakılmasını istemektedir. Bu sözlerin Mustafa Kemal Paşa tarafından ifade edildiğine dair bir ibare de bulunmamaktadır, sözler Latife Hanım’a aittir. Mustafa Kemal Atatürk’ün hayatını ve fikir dünyasını ele alan bir eserde böyle bir ithamda bulunulması, okuyucu tarafından dikkate alınmalıdır. Ayrıca Gingeras’ın Ermeni tehciri, Yunanistan ile yapılan nüfus mübadelesi, Nasturi İsyanı, Şeyh Sait İsyanı, Ağrı İsyanı, Dersim İsyanı gibi (yazar bunları Kürt isyanı olarak ele alıp) isyanları Anadolu’yu “Türkleştirme” çabası olarak ele değerlendirdiği görülmektedir. Son olarak eserin okunurken veya akademik olarak referans kullanılması gerekirken burada örneklerini verdiğimiz hususlar gibi birçok açıdan dikkatli incelenmesi gerektiği hatırlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Bozok, S. (2001). *Yaveri Atatürk’ü Anlatıyor*. Haz. Can Dünder, İstanbul: Doğan Kitapçılık.

Dayı, E. (2002). *Hatay Devleti ve Hatay’ın Ana Vatana Katılması*. AÜ Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 19, 331-340.

Gingeras, R. (2006). *Imperial Killing Fields: Revolution, Islam and Ethnicity in Western Anatolia (1913-1938)*. University of Toronto.

Gingeras, R. (2015). *Dertli Sahiller: Şiddet, Etnisite ve Osmanlı İmparatorluğu’nun Sonu, 1912-1923*. Çev. Melike Neva Şellaki, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Gingeras, R. (2023). *İmparatorluk Varisi Mustafa Kemal*. Çev. Dâra Elhüseyni, Fol Kitap.

Gingeras, R. (2024). *Ebedi Şafak: Atatürk Dönemi Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*. Çev. Barış Bora Güç, İstanbul: Mitra Yayınevi.

Mango, A. (2023). *Atatürk: Modern Türkiye’nin Kurucusu*, Çev. Füsün Doruker, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Etik Beyan

“İmparatorluk Vârisi Mustafa Kemal Atatürk” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahriyat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Bu araştırma etik kurul kararı zorunluluğu taşımamaktadır. Makale, Etik Kurulları Yayın Etiği Komitesinin (Committee on Publication Ethics-COPE) yazar, hakem ve editörler için belirtilen kurallardan yararlanılarak oluşturulmuş olan Anasay dergisi etik kuralları çerçevesinde yazılmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author declares that they have no competing interest.

Financial Support: The author declares that this study has received no financial support.
